

Hof van Justitie EG, 27 juni 1991, Overseas Union

PROCESRECHT

Aanhouding door laatst aangezochte gerecht

- [Artikel 21 EEX-Verdrag is van toepassing ongeacht de woonplaats van partijen](#)
- [Als regel mag de laatst aangezochte rechter ex art. 21 EEX-Verdrag de zaak slechts aanhouden en mag niet bevoegdheid van eerst aangezochte rechter zelf onderzoeken](#)

Behoudens het geval waarin het laatste aangezochte gerecht beschikt over een van de exclusieve bevoegdheden die in het EEX, en met name in art. 16 daarvan, worden genoemd, art. 21 EEX aldus moet worden uitgelegd, dat wanneer de bevoegdheid van het eerst aangezochte gerecht wordt betwist, het laatst aangezochte gerecht, indien het niet tot verwijzing overgaat, slechts zijn uitspraak mag aanhouden en de bevoegdheid van het eerst aangezochte gerecht niet zelf mag onderzoeken

Vindplaatsen: NJ 1993, 527, m.nt JCS; Jur. 1991, p. I-3317

Hof van Justitie EG, 27 juni 1991

(Mancini, O'Higgins, Kakouris, Schockweiler, Kapteyn)

zaak 351/89

Overseas Union Insurance Ltd. e.a.,
tegen

New Hampshire Insurance Company.

1. Bij beschikking van 26 juli 1989, ingekomen ten Hove op 17 november daaraanvolgend, heeft de Court of Appeal te Londen krachtens het Protocol van 3 juni 1971 betreffende de uitlegging door het Hof van Justitie van het verdrag van 27 sept. 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (hierna: "EEX") enkele prejudiciële vragen gesteld over de uitlegging van de art. 7 t/m 12bis en 21 EEX.

2. Deze vragen zijn gerezen in een geschil tussen Overseas Union Insurance Limited (hierna: OUI), Deutsche Ruck UK Reinsurance Limited (hierna: Deutsche Ruck) en Pine Top Insurance Company Limited (hierna: Pine Top) enerzijds en New Hampshire Insurance Company (hierna: New Hampshire) anderzijds, betreffende de verbintenissen die voor OUI, Pine Top en Deutsche Ruck kunnen ontstaan uit herverzekeringsovereenkomsten die zij met New Hampshire hebben gesloten.

3. Blijkens het dossier is New Hampshire, een vennootschap naar het recht van de staat New Hampshire (VS), in Engeland geregistreerd als overzeese vennootschap overeenkomstig de bepalingen van de Companies Act 1985, en in Frankrijk, waar zij verschillende kantoren heeft, als buitenlandse vennootschap. In 1979 maakte

zij een verzekeringspolis op, die strekte tot dekking van bepaalde kosten van reparatie of vervanging van elektrische apparaten die door de Société française des Nouvelles Galeries réunies, een te Parijs gevestigde vennootschap naar Frans recht, met vijf jaar garantie werden verkocht.

4. In 1980 herverzekerde New Hampshire een deel van het gedekte risico onder meer bij OUI, een vennootschap naar het recht van Singapore, die in Engeland is geregistreerd als overzeese vennootschap, en bij Deutsche Ruck en Pine Top, te Londen gevestigde vennootschappen naar Engels recht.

5. Na zich een aantal malen bij New Hampshire over het beheer van de verzekeringsportefeuille te hebben beklaagd, zetten OUI, Deutsche Ruck en Pine Top eerst de uitbetaling van schadeclaims volledig stop en verklaarden zij vervolgens, zich niet langer aan hun herverzekeringsovereenkomst met New Hampshire gebonden te achten, daar deze zich schuldig had gemaakt aan het achterhouden van gegevens en/of het verstrekken van onjuiste informatie, dan wel aan wanprestatie, zowel bij het aangaan als bij het uitvoeren van de herverzekeringsovereenkomsten.

6. Op 4 juni 1987 dagvaardde New Hampshire Deutsche Ruck en Pine Top voor het Tribunal de Commerce de Paris tot betaling van uit hoofde van de herverzekeringopolissen verschuldigde bedragen. Op 9 febr. 1988 leidde zij bij hetzelfde gerecht een overeenkomstige procedure in tegen OUI. Deutsche Ruck en Pine Top riepen formeel de onbevoegdheid van het Franse gerecht in, terwijl OUI het voornemen te kennen gaf om hetzelfde te doen.

7. Op 6 april 1988 stelden OUI, Deutsche Ruck en Pine Top bij de Commercial Court van de Queen's Bench Division van de High Court of Justice een vordering tegen New Hampshire in, strekkende tot vaststelling dat zij hun uit de herverzekeringopolissen voortvloeiende verplichtingen terecht niet waren nagekomen. Op 9 sept. 1988 besloot de Commercial Court overeenkomstig art. 21 tweede alinea EEX haar uitspraak aan te houden tot het Franse gerecht zich over zijn bevoegdheid in de voor hem aanhangige procedures zou hebben uitgesproken.

8. OUI, Deutsche Ruck en Pine Top stelden tegen die beschikking hoger beroep in bij de Court of Appeal. Van oordeel dat het geschil een vraag van uitlegging van het EEX deed rijzen, heeft dat gerecht de behandeling van de zaak geschorst en het Hof van Justitie de navolgende prejudiciële vragen gesteld:

"1. Is art. 21 EEX van toepassing:

- a. ongeacht de woonplaats van de partijen in de twee procedures,
of
- b. alleen wanneer de verweerder in de procedure voor het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht, woonplaats heeft in een verdragsluitende staat, ongeacht de woonplaats van enige andere partij,
of
- c. wanneer ten minste één van de partijen in de twee procedures woonplaats heeft in een verdragsluitende staat, en zo ja, welke partij?

2. Is, indien de bevoegdheid wordt betwist van het gerecht waarbij de zaak het eerst aanhangig is gemaakt, het laatste aangezochte gerecht ingevolge art. 21 tweede alinea EEX verplicht in alle gevallen zijn uitspraak aan te houden, indien het niet tot verwijzing overgaat?

3.a Indien het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht, niet daartoe verplicht is, moet, respectievelijk mag het dan zelf onderzoeken of het eerst aangezochte gerecht bevoegd is, ten einde te beslissen of het de uitspraak zal aanhouden?

b. Zo ja, onder welke omstandigheden en in hoeverre mag het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht, onderzoeken of het eerst aangezochte gerecht bevoegd is?

4. Wanneer uit de antwoorden op de vragen onder 3.a en 3.b volgt, dat het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht, verplicht dan wel gerechtigd is in een geval als het onderhavige te onderzoeken, of het eerst aangezochte gerecht bevoegd is, zijn dan de bepalingen van titel II, afdeling 3, van het EEX van toepassing op de rechtsbetrekking tussen een (herverzekerde) verzekeraar en een herverzekeraar uit hoofde van een quotencontract?"

9. Blijkens de verwijzingsbeschikking zijn partijen het erover eens, dat het Franse gerecht telkens het eerst geadieerde gerecht was en dat de voor de gerechten van de twee verdragsluitende staten aanhangige vorderingen vorderingen tussen dezelfde partijen zijn, die hetzelfde onderwerp betreffen en op dezelfde oorzaak berusten in de zin van art. 21 EEX, zoals door het Hof uitgelegd in het arrest van 8 dec. 1987 (zaak 144/86, Gubisch Maschinenfabrik, Jur. 1987, p. 4861).

10. (...)

De eerste vraag

11. Met zijn eerste vraag wenst de nationale rechter in wezen te vernemen, of art. 21 EEX van toepassing is ongeacht de woonplaats van de partijen in de twee procedures.

12. Voor de beantwoording van deze vraag zij er allereerst aan herinnerd, dat art. 21 EEX bepaalt: "Wanneer voor gerechten van verschillende verdragsluitende staten tussen dezelfde partijen vorderingen aanhangig zijn, welke hetzelfde onderwerp betreffen en op dezelfde oorzaak berusten, moet het gerecht, waarbij de zaak het laatst is aangebracht, zelfs ambtshalve, de partijen verwijzen naar het gerecht bij hetwelk de zaak het eerst aanhangig is gemaakt. Het gerecht dat tot verwijzing zou moeten overgaan kan zijn uitspraak aanhouden indien de bevoegdheid van het andere gerecht wordt betwist."

13. In tegenstelling tot andere bepalingen van het EEX, verwijst art. 21 dus niet met zoveel woorden naar de woonplaats van de partijen in de procedure. Het maakt ook geen onderscheid tussen de verschillende bevoegdheidsgronden van het EEX. Met name maakt het geen uitzondering voor het geval de verweerder geen woonplaats heeft in een verdragsluitende staat en een gerecht van een verdragsluitende staat overeenkomstig art. 4 EEX zijn bevoegdheid ontleent aan de wetgeving van die staat.

14. Blijkens zijn bewoordingen moet art. 21 derhalve worden toegepast zowel wanneer de bevoegdheid van het gerecht door het EEX zelf wordt bepaald als wanneer zij overeenkomstig art. 4 EEX voortvloeit uit de wetgeving van een verdragsluitende staat.

15. De op de tekst gebaseerde uitlegging wordt bevestigd door een onderzoek van de doelstellingen van het EEX. In het arrest van 11 januari 1990 (zaak C-220/88, Dumez France en Tracoba, Jur. 1990, p. I-49) verklaarde het Hof, dat het EEX hoofdzakelijk is gericht op het vergemakkelijken van de erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen buiten de staat waarin zij zijn genomen, en dat daartoe het gevaar van onverenigbare beslissingen moet worden beperkt, daar dergelijke beslissingen volgens art. 27 sub 3 EEX een grond zijn om erkenning of verlop tot tenuitvoerlegging te weigeren.

16. Met name met betrekking tot art. 21 merkte het Hof in zijn arrest van 8 dec. 1987 (Gubisch, reeds aangehaald) op, dat deze bepaling samen met art. 22, betreffende de samenhang, deel uitmaakt van afdeling 8 van titel II van het EEX, welke afdeling ertoe strekt om, in het belang van een goede rechtsbedeling in de Gemeenschap, parallelle procedures voor de gerechten van de verschillende verdragsluitende staten en met elkaar strijdige beslissingen, die daarvan het gevolg kunnen zijn, te voorkomen. Deze regeling wil dus in de mate van het mogelijke en van meet af aan uitsluiten dat er een situatie ontstaat als bedoeld in art. 27 sub 3, namelijk dat een beslissing niet wordt erkend wegens onverenigbaarheid met een beslissing die in de aangezochte staat tussen dezelfde partijen is gegeven. Bijgevolg moet ter bereiking van die doelstellingen aan art. 21 een zo ruime uitlegging worden gegeven, dat het in beginsel alle situaties omvat waarin voor gerechten van verdragsluitende staten dezelfde vorderingen aanhangig zijn, ongeacht de woonplaats van de partijen.

17. Deze conclusie noopt tot afwijzing van het argument van appellanten in het hoofdgeding, dat alleen al het bestaan van art. 27 sub 3 EEX aantoonde, dat de art. 21 en 22 niet kunnen voorkomen dat in bepaalde gevallen in verschillende verdragsluitende staten onverenigbare beslissingen worden gegeven. De omstandigheid dat het EEX een bepaling bevat voor het geval dergelijke situaties zich niettemin zouden voordoen, kan niet worden gebruikt als argument tegen een uitlegging van de art. 21 en 22, die volgens 's Hofs rechtspraak (zie het arrest van 11 jan. 1990, Dumez, reeds aangehaald) juist ten doel hebben, het gevaar van onverenigbare beslissingen en niet-erkenning uit te sluiten of te beperken.

18. Mitsdien moet op de eerste vraag van de nationale rechter worden geantwoord, dat art. 21 EEX aldus moet worden uitgelegd, dat het van toepassing is ongeacht de woonplaats van partijen in de twee procedures.

De tweede en de derde vraag

19. Met zijn tweede en derde vraag wenst de nationale rechter in wezen te vernemen, of art. 21 EEX aldus moet worden uitgelegd, dat het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht, indien het niet tot verwijzing

overgaat, slechts zijn uitspraak mag aanhouden, dan wel of - en zo ja, in hoeverre - dat gerecht ingevolge art. 21 gerechtigd of verplicht is, de bevoegdheid van het eerst aangezochte gerecht te onderzoeken.

20. Dienaangaande moet in de eerste plaats worden opgemerkt, dat niets in het dossier erop wijst, dat het hoofdgeding onder een van de in het EEX, en met name in art. 16 daarvan, genoemde exclusieve bevoegdheden valt. Het Hof behoeft zich dus niet uit te spreken over het geval waarin het laatst aangezochte gerecht een dergelijke exclusieve bevoegdheid bezit.

21. In een geschil ten aanzien waarvan niet wordt gesteld, dat het laatst aangezochte gerecht een exclusieve bevoegdheid bezit, is de enige uitzondering op de bij art. 21 EEX aan dat gerecht opgelegde verplichting de zaak te verwijzen, de mogelijkheid de uitspraak aan te houden. Van deze mogelijkheid kan echter slechts gebruik worden gemaakt indien de bevoegdheid van het eerst aangezochte gerecht wordt betwist.

22. Blijkens het rapport van het comité van deskundigen dat het EEX heeft ontworpen (PB 1979, C 59, p. 1), is dat voorschrift opgenomen om te voorkomen dat de partijen gedwongen zouden zijn een nieuwe procedure te beginnen indien bijvoorbeeld de rechter bij wie de zaak het eerst aanhangig is gemaakt, zich onbevoegd verklaart. Het doel van die bepaling, te weten het voorkomen van negatieve bevoegdheidsgeschillen, kan echter worden bereikt zonder dat het laatste aangezochte gerecht de bevoegdheid van een ander gerecht onderzoekt.

23. Bovendien is het laatst aangezochte gerecht in geen geval beter dan het eerst geadieerde gerecht in staat te beoordelen, of dit laatste al dan niet bevoegd is. Want ofwel wordt die bevoegdheid rechtstreeks bepaald door de regels van het EEX, die voor de twee gerechten gelijkelijk gelden en door elk van hen met hetzelfde gezag kunnen worden uitgelegd en toegepast, ofwel vloeit zij ingevolge art. 4 EEX voort uit de wetgeving van de staat van het eerst aangezochte gerecht, dat dan ontegenzeggelijk beter in staat zal zijn zich over zijn eigen bevoegdheid uit te spreken.

24. Voorts bevatten de art. 28 en 34 tweede alinea EEX een limitatieve opsomming van de gevallen waarin een gerecht van een verdragsluitende staat de bevoegdheid van een gerecht van een andere verdragsluitende staat mag toetsen. Die gevallen zijn beperkt tot de fase van erkenning of tenuitvoerlegging en hebben alleen betrekking op bepaalde bijzondere of exclusieve bevoegdheidsregels die van dwingende aard zijn of de openbare orde betreffen. Bijgevolg staat het EEX buiten dat beperkte aantal uitzonderingen niet toe, dat de bevoegdheid van een gerecht door een gerecht van een andere verdragsluitende staat wordt getoetst.

25. Zowel uit de bewoordingen van art. 21 als uit het stelsel van het EEX blijkt dus, dat het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht en dat normaal tot verwijzing zou moeten overgaan, als enig alternatief heeft, zijn uitspraak aan te houden indien de bevoegdheid van het eerst aangezochte gerecht wordt betwist. Het kan die bevoegdheid echter niet zelf onderzoeken.

26. Mitsdien moet op de tweede en de derde vraag van de nationale rechter worden geantwoord, dat behoudens het geval waarin het laatste aangezochte gerecht beschikt over een van de exclusieve bevoegdheden die in het EEX, en met name in art. 16 daarvan, worden genoemd, art. 21 EEX aldus moet worden uitgelegd, dat wanneer de bevoegdheid van het eerst aangezochte gerecht wordt betwist, het laatst aangezochte gerecht, indien het niet tot verwijzing overgaat, slechts zijn uitspraak mag aanhouden en de bevoegdheid van het eerst aangezochte gerecht niet zelf mag onderzoeken.

27. Gezien het antwoord op de eerste drie vragen, behoeft de vierde vraag niet te worden beantwoord. (...)

Verklaart voor recht;

1. Art. 21 moet aldus worden uitgelegd, dat het van toepassing is ongeacht de woonplaats van de partijen in de twee procedures.

2. Behoudens het geval waarin het laatst aangezochte gerecht beschikt over een van de exclusieve bevoegdheden die in het EEX, en met name in art. 16 daarvan, worden genoemd, moet art. 21 EEX aldus worden uitgelegd, dat wanneer de bevoegdheid van het eerst aangezochte gerecht wordt betwist, het laatst aangezochte gerecht, indien het niet tot verwijzing overgaat, slechts zijn uitspraak mag aanhouden en de bevoegdheid van het eerst aangezochte gerecht niet zelf mag onderzoeken.

Conclusie Advocaat-Generaal Van Gerven

1. Krachtens het Protocol van 3 juni 1971 betreffende de uitlegging door het Hof van Justitie van het verdrag van 27 sept. 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (hierna: EEX) heeft de Court of Appeal van het Verenigd Koninkrijk een aantal prejudiciële vragen gesteld over de uitlegging van sommige bepalingen van dat verdrag, waaronder vooral art. 21 inzake aanhangigheid.

2. Deze vragen zijn gerezen in een geschil tussen drie herverzekeringsondernemingen (Overseas Union Insurance Limited, hierna: OUI; Deutsche Ruck UK Reinsurance Limited, hierna: Deutsche Ruck; Pine Top Insurance Company Limited, hierna: Pine Top) en de verzekeringsonderneming New Hampshire Insurance Company (hierna: New Hampshire) betreffende de uitwerking van een herverzekeringsovereenkomst.

OUI is een vennootschap naar het recht van Singapore die in Engeland is geregistreerd als een "overseas company". Deutsche Ruck en Pine Top zijn vennootschappen naar Engels recht met zetel te Londen. New Hampshire is een vennootschap naar het recht van New Hampshire (VS) waar ook haar hoofdkantoor is gevestigd. New Hampshire is behalve in de Verenigde Staten van Amerika (VS) ook in Frankrijk en in Engeland bedrijvig. In Engeland is zij geregistreerd als "overseas company". In Frankrijk is zij als buitenlandse vennootschap geregistreerd en heeft daar verschillende kantoren. Zij is in Frankrijk bedrijvig via

("through the agency of") de vennootschap naar Frans recht American International Underwriters SARL.

3. De feiten van het bodemgeschil en het procesverloop worden als volgt in de verwijzingsbeslissing beschreven. In september 1979 heeft New Hampshire een verzekeringsovereenkomst gesloten met de vennootschap naar Frans recht Nouvelles Galeries Réunion, dit ter dekking van het risico dat voor laatstgenoemde vennootschap kan voortvloeien uit de vijfjaarlijkse garantie die zij bij de verkoop van elektrische apparaten verleent. In december 1980 heeft New Hampshire een deel van dat risico herverzekerd bij OUI, Deutsche Ruck en Pine Top. In juli 1986 hebben de herverzekeraars de uitbetaling van schadeposten gestaakt nadat zij herhaaldelijk klachten over de werking en het beheer van de verzekeringsrekening hadden geformuleerd.

Op 4 juni 1987 heeft New Hampshire voor het Tribunal de Commerce van Parijs tegen Deutsche Ruck en Pine Top een vordering tot nakoming van de herverzekeringsovereenkomst ingesteld. Op 9 febr. 1988 heeft zij voor dezelfde rechtbank een gelijkaardige vordering tegen OUI ingesteld. De bevoegdheid van het Franse gerecht is in de Franse procedure door Deutsche Ruck, Pine Top en OUI formeel betwist.

Bij brief van eind maart 1988 hebben OUI, Deutsche Ruck en Pine Top verklaard zich niet langer gebonden te achten aan de herverzekeringsovereenkomst, omdat zij oordeelden dat New Hampshire gegevens achterhield en/of onjuiste informatie verstrekke dan wel een fout beging bij het aangaan en het uitvoeren van de overeenkomst. Op 6 april 1988 stelden zij voor de Commercial Court van de Queen's Bench Division een vordering in tegen New Hampshire, waarin zij het Engelse gerecht verzochten om vast te stellen dat zij zich terecht niet langer gebonden achtten aan de herverzekeringsovereenkomst. Daarop heeft New Hampshire het Engelse gerecht verzocht zijn uitspraak aan te houden. De Commercial Court gaf daaraan gevolg en besloot, overeenkomstig art. 21 tweede alinea EEX, de uitspraak in de Engelse procedure aan te houden totdat het Franse gerecht zich over de exceptie van onbevoegdheid zou hebben uitgesproken. OUI, Deutsche Ruck en Pine Top stelden tegen deze beslissing beroep in bij de Court of Appeal. Het is in het kader van dat beroep dat de Court of Appeal een aantal prejudiciële vragen over de uitlegging van het EEX aan het Hof heeft voorgelegd (Gelet op de datum waarop het bodemgeschil bij de Engelse rechter aanhangig werd gemaakt (6 april 1988), dient bij de beantwoording van deze vragen acht te worden geslagen op het EEX zoals gewijzigd door het Toetredingsverdrag van 1978 (PB 1978, L 304, p. 1) en in het Verenigd Koninkrijk in werking getreden op 1 jan. 1987 (PB 1986, C 285, p. 1). De nadien door het Toetredingsverdrag van 1982 (PB 1982, L 388, p. 1) gewijzigde versie van het EEX is in het Verenigd Koninkrijk pas op 1 okt. 1989 in werking getreden (PB 1989, C 249, p. 1). Voor de uitlegging van de hierna besproken artikelen van het EEX maakt dit evenwel geen verschil uit aangezien zij geen wijziging ondergingen.).

De eerste vraag

4. De eerste vraag betreft het toepassingsgebied van art. 21 EEX. De Court of Appeal wenst nl. te vernemen of art. 21 van toepassing is ongeacht de woonplaats van partijen.

Art. 21 EEX bepaalt:

"Wanneer voor gerechten van verschillende Verdragsluitende Staten tussen dezelfde partijen vorderingen aanhangig zijn, welke hetzelfde onderwerp betreffen en op dezelfde oorzaak berusten, moet het gerecht, waarbij de zaak het laatst is aangebracht, zelfs ambtshalve, de partijen verwijzen naar het gerecht bij hetwelk de zaak het eerst aanhangig is gemaakt.

Het gerecht dat tot verwijzing zou moeten overgaan kan zijn uitspraak aanhouden indien de bevoegdheid van het andere gerecht wordt betwist."

5. Het Hof heeft reeds twee arresten met betrekking tot art. 21 EEX uitgesproken.

In het arrest Gubisch (Arrest van 8 dec. 1987 (zaak 144/86, Gubisch, Jur. 1987, p. 4861).) heeft het Hof uitgelegd wat onder de woorden "vorderingen welke hetzelfde onderwerp betreffen en op dezelfde oorzaak berusten" moet worden verstaan. Daarin werd verduidelijkt dat het begrip aanhangigheid in de zin van genoemd artikel het geval omvat waarin de ene partij voor een Italiaans gerecht een vordering tot nietigverklaring, subsidiair ontbinding van een overeenkomst had ingeleid, terwijl een vordering tot nakoming van dezelfde overeenkomst aanhangig was voor een Duits gerecht. Tussen partijen in het bodemgeschil bestaat er omtrent dit punt geen betwisting. In de verwijzingsbeschikking stelt de Court of Appeal als vaststaand voorop dat de voor het Franse en het Engelse gerecht aanhangig zijnde vorderingen hetzelfde onderwerp betreffen en op dezelfde oorzaak berusten in de zin van art. 21 EEX zoals uitgelegd door het Hof in Gubisch.

In het arrest Zelger (Arrest van 7 juni 1984 (zaak 129/83, Zelger, Jur. 1984, p. 2397) (NJ 1985, 331; red.)) heeft het Hof de woorden "gerecht bij hetwelk de zaak eerst aanhangig is gemaakt" uitgelegd. Het Hof heeft voor recht verklaard dat daaronder te verstaan is: "het gerecht waar het eerst is voldaan aan de voorwaarden waaronder tot definitieve aanhangigheid kan worden besloten; deze voorwaarden moeten worden beoordeeld naar het nationale recht van elk der betrokken gerechten".

In de verwijzingsbeschikking duidt de Court of Appeal als vaststaand aan dat het bodemgeschil eerst bij het Franse gerecht aanhangig is gemaakt.

6. Met de eerste vraag wenst de Court of Appeal te weten of de woonplaats van gedingpartijen - en, zo ja, van dewelke - een weerslag heeft op de toepasselijkheid van art. 21 EEX. Deze vraag is ingegeven door een argument dat OUI, Deutsche Ruck en Pine Top voor de Court of Appeal hebben aangevoerd: zij beweren dat art. 21 EEX in casu niet van toepassing is omdat New Hampshire zijn woonplaats niet zou hebben in een verdragsluitende staat en meer in het bijzonder niet in Frankrijk.

Of de woonplaats van een vennootschap zoals New Hampshire inderdaad buiten de verdragsluitende staten is gelegen, is niet een vraag die aan het Hof wordt

voorgelegd. Niettemin wil ik er kort op ingaan omdat, gelet op het hierna genoemde art. 4 EEX, het meningsverschil tussen partijen omtrent de toepasselijkheid van art. 21 daarin zijn oorsprong vindt.

Art. 53 eerste alinea EEX bepaalt:

"Voor de toepassing van dit Verdrag wordt de plaats van vestiging van vennootschappen en rechtspersonen gelijkgesteld met de woonplaats. Om deze plaats van vestiging vast te stellen, past de rechter evenwel de regels van het voor hem geldende internationaal privaatrecht toe."

De Court of Appeal wijst er in zijn verwijzingsbeschikking op dat Section 42 van de Civil Justice and Judgments Act 1982 de nationale regels bevat welke toelaten de plaats van vestiging van een rechtspersoon te bepalen in de zin van art. 53 EEX. Volgens dit artikel heeft een rechtspersoon zijn plaats van vestiging in een andere verdragsluitende staat uitsluitend wanneer:

- de rechtspersoon is opgericht of tot stand gekomen ("incorporated or formed") naar het recht van die staat, en aldaar zijn statutaire zetel of een ander officieel adres heeft; of
- het centrale bestuur van en het toezicht over de rechtspersoon vanuit die staat worden uitgeoefend.

Op grond van het voor hem geldende internationaal privaatrecht is de Court of Appeal dan ook van oordeel dat New Hampshire geen plaats van vestiging heeft in een andere verdragsluitende staat, in de zin van art. 53 EEX. Het verwijzende gerecht voegt daar echter aan toe dat de vraag of New Hampshire naar Frans recht geacht moet worden in Frankrijk te zijn gevestigd, in geschil is tussen partijen.

7. Ik kom thans terug op het door OUI, Deutsche Ruck en Pine Top ingeroepen argument, zoals zij dit in hun opmerkingen bij het Hof hebben gepreciseerd. Volgens hen zou art. 21 EEX enkel van toepassing zijn wanneer de verweerder zijn woonplaats heeft op het grondgebied van een verdragsluitende staat maar niet wanneer hij, zoals door de verwijzende rechter wordt aangenomen, daar geen woonplaats heeft. Terwijl in de eerste hypothese art. 2 en de in art. 3 genoemde artikelen van het EEX zelf aangeven welk gerecht bevoegd is, wordt de bevoegdheid in de tweede hypothese volgens art. 4 EEX in elke verdragsluitende staat door de wetgeving van die staat geregeld. In het geval van de Engelse wetgeving zou dan het "forum conveniens"-beginsel toepassing vinden, hetgeen betekent dat het Engelse gerecht de zaak zelf kan behandelen indien het, gelet op de omstandigheden van de zaak, het meest geschikte forum is.

In hun opmerkingen bij het Hof wijzen New Hampshire, de Britse regering, de Duitse regering en de Commissie de stelling af dat art. 21 EEX niet van toepassing is in de voorliggende processituatie, d.i. wanneer met de verwijzende rechter wordt aangenomen dat New Hampshire haar woonplaats niet heeft in een verdragsluitende staat. Ik ben het daarmee eens om de redenen die hierna worden uiteengezet.

8. Art. 21 EEX regelt de situatie waarin voor gerechten van verschillende verdragsluitende staten tussen dezelfde partijen vorderingen aanhangig zijn die hetzelfde

onderwerp betreffen en dezelfde oorzaak hebben. Overeenkomstig deze regeling moet het gerecht waarbij de zaak het laatst aanhangig is gemaakt (hierna: het tweede gerecht), de partijen verwijzen naar het gerecht bij hetwelk de zaak het eerst aanhangig is gemaakt (hierna: het eerste gerecht), tenzij het verkiest zijn uitspraak aan te houden indien de bevoegdheid van het eerste gerecht wordt betwist.

Art. 21 EEX maakt inzake aanhangigheid geen onderscheid naar gelang van de regeling welke, overeenkomstig het verdrag, de bevoegdheid van een gerecht vaststelt. Meer in het bijzonder houdt het geen uitzondering in, zoals door de raadsman van de herverezekeraars ter terechtzitting bepleit, voor de hypothese waarin art. 4 EEX toepasselijk is. Art. 21 moet dan ook aldus worden gelezen dat de bepalingen ervan toepassing vinden zowel wanneer de bevoegdheid van het gerecht overeenkomstig de art. 2 en 3 EEX door de bepalingen van het verdrag zelf wordt vastgesteld (d.i. wanneer de verweerder zijn woonplaats heeft op het grondgebied van een verdragsluitende staat) als wanneer die bevoegdheid geregeld wordt overeenkomstig art. 4 EEX door de wetgeving van de betrokken verdragsluitende staat (d.i. wanneer de verweerder geen woonplaats heeft op het grondgebied van een verdragsluitende staat). Uit de bewoordingen van art. 21 EEX blijkt bijgevolg dat het artikel van toepassing is ongeacht de woonplaats van partijen.

9. Deze uitlegging is in overeenstemming met het door de bepaling nagestreefde doel. In Gubisch heeft het Hof dit doel als volgt omschreven (r.o. 8):

"Artikel 21 (...) maakt samen met artikel 22, betreffende de samenhang, deel uit van afdeling 8 van titel II van het Verdrag, welke afdeling ertoe strekt om, in het belang van een goede rechtsbedeling in de Gemeenschap, parallelle procedures voor de gerechten van de verschillende verdragsluitende staten en met elkaar strijdige beslissingen, die daarvan het gevolg kunnen zijn, te voorkomen. Deze regeling wil dus in de mate van het mogelijke en van meet af aan uitsluiten dat er een situatie ontstaat als bedoeld in artikel 27, lid 3, namelijk dat een beslissing niet wordt erkend wegens onverenigbaarheid met een beslissing die in de aangezochte staat tussen dezelfde partijen is gegeven."

Overeenkomstig dit doel is het verantwoord art. 21 EEX zo ruim mogelijk uit te leggen zodat het principieel toepassing vindt (daargelaten een mogelijke uitzondering in geval van exclusieve bevoegdheid: zie hierna, nr. 13) in alle gevallen van aanhangigheid voor gerechten van verschillende verdragsluitende staten welke tot onverenigbare beslissingen kunnen leiden en dus, zoals hiervoor gezegd, ongeacht de omstandigheid of de betrokken gerechten hun bevoegdheid halen uit de regeling van de art. 2 en 3 dan wel uit die van art. 4 EEX.

Een aanduiding om art. 21 EEX terzijde te schuiven in de hypothese van art. 4 EEX kan ik dus evenmin uit het met het artikel nagestreefde doel afleiden. Bewoording en doel van art. 21 EEX laten mij derhalve besluiten dat het artikel toepasselijk is ongeacht de woonplaats van partijen (In dezelfde zin: G. Droz, Compétence ju-

diciaire et effets des jugements dans le marché commun, 1972, p. 189; P. Gothot en D. Holleaux, La Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968, 1985, p. 123; P. Kaye, Civil Jurisdiction and Enforcement of Foreign Judgments, 1987, p. 1221; J. Kropholler, Europäisches Zivilprozessrecht, 1987, p. 215.).

De tweede en derde vraag

10. De tweede en derde vraag betreffende de uitlegging van art. 21 tweede alinea EEX.

In de tweede vraag gaat de Court of Appeal ervan uit dat art. 21 EEX wel degelijk van toepassing is, dat de bevoegdheid van het eerste gerecht betwist wordt en dat het tweede gerecht, overeenkomstig de hem door art. 21 tweede alinea gelaten mogelijkheid, de partijen niet naar het eerste gerecht verwezen heeft. De Court of Appeal wenst te vernemen of het tweede gerecht in die veronderstelling verplicht is zijn uitspraak aan te houden dan wel de mogelijkheid heeft om de zaak onmiddellijk zelf in behandeling te nemen.

De derde vraag is gesteld voor het geval de tweede in die zin moet worden beantwoord, dat de tweede rechter niet gehouden is de zaak aan te houden maar ze zelf in behandeling mag nemen. Met deze derde vraag wenst de Court of Appeal te vernemen of het tweede gerecht in die hypothese, ten einde te beslissen of het de uitspraak zal aanhouden of de zaak zelf zal behandelen, verplicht dan wel gerechtigd is te onderzoeken of het eerste gerecht bevoegd is en, zo ja, onder welke omstandigheden en in hoeverre dit onderzoek moet/mag plaatsvinden.

11. Deze vragen zijn ingegeven door het subsidiaire argument van OUI, Deutsche Ruck en Pine Top dat art. 21 tweede alinea EEX slechts uitwerking heeft wanneer het eerste gerecht daadwerkelijk bevoegd is, hetgeen het tweede gerecht bijgevolg moet onderzoeken. Welnu, indien het Engelse gerecht in casu de bevoegdheid van het Franse gerecht zou onderzoeken, zou uit dit onderzoek volgens hen blijken dat het Franse gerecht ingevolge het EEX onbevoegd is ten aanzien van Deutsche Ruck en Pine Top omdat die hun plaats van vestiging in Engeland hebben en dan ook daar hadden moeten worden gedaagd, en dat het Franse gerecht ook ten aanzien van OUI, in Engeland geregistreerd als een "overseas company", geen bevoegdheid kan halen uit het EEX en evenmin uit het Franse recht. New Hampshire stelt daar tegenover, aldus de verwijzingsbeschikking, dat het Franse gerecht wel degelijk bevoegd is, omdat zij op grond van het Franse recht geacht moet worden in Frankrijk woonplaats te hebben in de zin van art. 4 tweede alinea EEX (of eventueel art. 8 tweede alinea EEX), wellicht ook op grond van art. 5 sub 1 EEX.

12. De vraag of het Franse gerecht daadwerkelijk bevoegd is, is hier niet aan de orde. Het Hof wordt alleen verzocht zich uit te spreken omtrent de principiële vraag of het tweede gerecht de mogelijkheid zoniet de plicht heeft om de bevoegdheid van het eerste gerecht te onderzoeken.

Door de raadsman van OUI, Deutsche Ruck en Pine Top werd ter terechtzitting bepleit dat het tweede gerecht in sommige gevallen van aanhangigheid de bij

hem ingestelde zaak zelf zou kunnen behandelen zonder een onbevoegdheidsverklaring van het eerste gerecht af te wachten. Een deel van de doctrine (G. Droz, op. cit., p. 192-194; P. Kaye, op. cit., p. 1221-1223.) verdedigt namelijk de opvatting dat art. 21 EEX geen toepassing vindt wanneer het tweede gerecht op grond van één van de in art. 16 EEX genoemde gronden een exclusieve bevoegdheid heeft. Dit zou erop wijzen dat het tweede gerecht in alle gevallen moet nagaan of de vordering terecht bij het eerste gerecht aanhangig werd gemaakt.

13. Of art. 16 EEX evenals andere verdragsartikelen (o.m. art. 17) die een exclusieve bevoegdheid toekennen, een uitzondering vormen op de regeling van art. 21 EEX is een vraag die ik hier in het midden kan laten. De verwijzende rechter werpt deze vraag niet op. Door geen van partijen in het bodemgeschied wordt overigens beweerd dat een exclusieve bevoegdheidsgrond aan de orde is.

Hoe het antwoord op die vraag ook weze, het lijkt me een verregaande conclusie te zijn uit het (mogelijke) bestaan van een uitzondering in een geval van exclusieve bevoegdheid af te leiden dat het tweede gerecht ook in andere gevallen mag of moet nagaan of het eerste gerecht wel degelijk bevoegd is. Beide hypothesen verschillen grondig van elkaar. In de hypothese van een exclusieve of uitsluitende bevoegdheid onderzoekt het tweede gerecht uitsluitend de eigen (exclusieve) bevoegdheid. Dit ligt anders in de hypothese dat zoals in casu geen grond van exclusieve bevoegdheid aan de orde is. In een dergelijk geval zou het tweede gerecht, als men de stelling van de herverzekeraars bijtreedt, ertoe worden gebracht de bevoegdheid van het eerste gerecht in diens plaats te onderzoeken om daaruit dan, bij vermeende onbevoegdheid van het eerste gerecht, de eigen bevoegdheid af te leiden. Uit het mogelijke bestaan van een uitzondering op art. 21 EEX in het geval van een exclusieve bevoegdheid, kan dus geen lering worden getrokken voor het onderhavige geval.

14. Wat nu de eigenlijke vraagstelling betreft ben ik het eens met New Hampshire, de Britse regering, de Duitse regering en de Commissie dat de door OUI, Deutsche Ruck en Pine Top aan art. 21 tweede alinea EEX gegeven uitlegging (zie hiervoor, nr. 11) moet worden afgewezen. Dit blijkt uit de doelstelling van die bepaling, zoals nu wordt aangegeven.

Art. 21 tweede alinea EEX bevat een uitzondering op de in de eerste alinea voorgeschreven algemene regel welke verwijzing naar het eerste gerecht voorschrijft. Het doel van deze uitzonderingsbepaling wordt als volgt in het rapport Jenard omschreven (Rapport over het verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, opgesteld door P. Jenard (PB 1979, C 59, p. 1 en 41).):

"Dit voorschrift is opgenomen opdat de partijen niet gedwongen zullen zijn een nieuwe procedure te beginnen indien bij voorbeeld de rechter bij wie de zaak het eerst aanhangig is gemaakt zich onbevoegd verklaart. Door deze mogelijkheid kan de kans op negatieve bevoegdheidsgeschillen worden uitgeschakeld."

Uit deze doelstelling blijkt m.i. dat het tweede gerecht, wanneer het bij betwisting van de bevoegdheid van het eerste gerecht de zaak niet naar het eerste gerecht wenst te verwijzen, zich ertoe moet beperken de zaak aan te houden zonder zelf het onderzoek ervan aan te vatten. Door de zaak enkel en alleen aan te houden wordt immers de doelstelling negatieve bevoegdheidsgeschillen zoveel mogelijk uit te schakelen (d.i. vermijden dat wanneer het eerste gerecht zich onbevoegd zou verklaren, het tweede niet meer geldig opnieuw zou kunnen worden gevat) volledig bereikt. Daarvoor is het niet nodig dat het tweede gerecht ook nog overgaat tot het onderzoek en vervolgens de beslechting van de zaak. Zou het dat wel doen, dan ontstaat integendeel een risico van tegenstrijdige beslissingen, nl. wanneer ook het eerste gerecht zich zou bevoegd verklaren en het geschil beslechten, hetgeen het EEX zoveel mogelijk wil voorkomen (hiervoor, nr. 9).

15. Het tweede gerecht dient zijn uitspraak in een situatie als de voorliggende derhalve aan te houden, indien het partijen niet naar het eerste gerecht zou hebben verwezen (In dezelfde zin: P. Gothot en D. Holleaux, op. cit., p. 126; P. Kaye, op. cit., p. 1219.). Dit is ook het geval wanneer het tweede gerecht van oordeel zou zijn dat het eerst benaderde gerecht niet bevoegd is. Het komt immers niet aan het tweede gerecht toe - het geval van exclusieve bevoegdheid in het midden gelaten (zie hiervoor, nr. 13) - maar wel aan het eerste om zich over de bevoegdheid van dit eerste gerecht uit te spreken. Anders beslist ware een ongerechtvaardigde inmenging van het tweede gerecht in de rechtsmacht van het eerste.

De hiervoor weergegeven mening komt ook het best overeen met de bewoording van art. 21 tweede alinea EEX, dat alleen het aanhouden van de zaak als alternatief voor de verwijzing naar het eerste gerecht vermeldt, en niet daarnaast ook nog in de mogelijkheid voorziet voor het tweede gerecht om de zaak desgewenst in behandeling te nemen.

De vierde vraag

16. De vierde vraag heeft betrekking op het toepassingsgebied van de bepalingen van titel II, afdeling 3, van het EEX met betrekking tot herverzekeringscontracten. Aangezien deze vraag gesteld wordt voor het geval uit het antwoord op de vorige vragen blijkt dat het tweede gerecht verplicht of gerechtigd is de bevoegdheid van het eerste gerecht te onderzoeken, dien ik, gelet op de hiervoor gesuggereerde antwoorden, niet nader in te gaan op deze vraag.

Besluit

17. Ik stel voor de prejudiciële vragen als volgt te beantwoorden:

1. Art. 21 EEX vindt toepassing ongeacht de woonplaats van de partijen die voor gerechten van verschillende verdragsluitende staten vorderingen hebben aanhangig gemaakt die hetzelfde onderwerp betreffen en op dezelfde oorzaak berusten.

2. Wanneer, bij toepasselijkheid van art. 21 EEX, de bevoegdheid van het gerecht waarbij de zaak het eerste aanhangig is gemaakt betwist wordt, dient het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht, als het met

toepassing van de tweede alinea van genoemd artikel de partijen niet naar het eerstgenoemde gerecht verwijst, zijn uitspraak zonder meer aan te houden.
